

BOGUMIŁA CELER
Instytut Interdyscyplinarnych Badań Historycznych
Akademii Kaliskiej
im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego
ORCID 0000-0003-1617-5334

ZESZYTY
KALISKIEGO TOWARZYSTWA
PRZYJACIÓŁ NAUK NR 22
W KRĘGU BADAŃ
REGIONALNYCH
KALISZ 2022
ISSN 1426-6547

ŚLADAMI WIŁKOMIRSKICH.
W POSZUKIWANIU SPUŚCIZNY
CZŁONKÓW MUZYCZNEJ RODZINY
– RAPORT Z PROJEKTU BADAWCZEGO

OPIS PROJEKTU

Zrealizowany, w ramach stypendium Marszałka Województwa Wielkopolskiego, w 2022 r. projekt badawczy pt. „Śladami Wiłkomirskich. W poszukiwaniu spuścizny członków muzycznej rodziny” jest częścią planowanych przez autorkę szerszych badań mających na celu zebranie w całość i opracowanie w postaci monografii naukowej dziedzictwa rodziny Wiłkomirskich z perspektywy bibliologicznej. Dokumenty dotyczące sławnego muzycznego rodu rozproszone są po całym świecie, w wielu zasobach prywatnych i instytucjonalnych. Dają one świadectwo działalności kompozytorskiej, wykonawczej i pedagogicznej Wiłkomirskich.

Głównym celem podjętych prac jest oddanie hołdu niespotykanej w dziejach światowej muzyki rodzinie – ojcu Alfredowi Wiłkomirskiemu i dzieciom: Kazimierzowi, Michałowi, Marii, Józefowi i Wandzie, którzy odegrali niebagatelną rolę w rozwoju polskiego i światowego życia muzycznego w XX i XXI w.

Przypomnieć warto, iż związki rodziny Wiłkomirskich z Wielkopolską sięgają 1919 r., kiedy to Alfred Wiłkomirski zdecydował się przyjąć posadę nauczyciela w kaliskiej szkole muzycznej. Muzyk i pedagog, po opuszczeniu Rosji w 1919 r., wraz z rodziną osiedlił się w Kaliszu i rozpoczął pracę jako nauczyciel gry na skrzypcach w szkole muzycznej Kaliskiego Towarzystwa Muzycznego. W 1921 r. został dyrektorem tej szkoły. W uznaniu zasług dla rozwoju kultury muzycznej w mieście w 1975 r. imię Alfreda Wiłkomirskiego nadano Kaliskiemu Towarzystwu Muzycznemu, a w późniejszym okresie także jego imieniem została nazwana Sala Koncertowa w Państwowej Szkole Muzycznej I i II stopnia. Z miastem związane były również dzieci A. Wiłkomirskiego: Kazimierz, Maria, Michał, Wanda i Józef.

Chicago, Houston, Łódź, Warszawa, Poznań, Gdańsk, Kraków, Wrocław, Szczecin, Wałbrzych, Kalisz to miasta, z którymi związana była rodzina Wiłkomirskich. Przystępując do realizacji programu stypendialnego, autorka zadała sobie pytania, czy pamiętamy o działalności artystycznej, organizatorskiej i pedagogicznej poszczególnych członków rodziny? Czy społeczeństwu znane jest ich dziedzictwo, czy znane są ich zasługi wniesione w życie kulturalne naszego kraju i rozślawianie go poza granicami Polski? Gdzie i w jakiej ilości dostępne są dokumenty, które składają się na pełny obraz spuścizny po wybitnej rodzinie muzyków? Te i inne pytania nasuwają się podczas analizy materiałów dotyczących Wiłkomirskich. Zrealizowany program stypendialny przyniósł wstępną odpowiedź na postawione pytania. Przeprowadzając kwerendy, autorka dotarła do:

1. Materiałów biograficznych

- autobiografii, ankiet personalnych, zestawień bibliografii prac własnych,
- dokumentów osobistych: metryk, legitymacji, paszportów itp.
- dokumentów dotyczących przebiegu nauki szkolnej, studiów, pracy i działalności,
- dyplomów honorowych, legitymacji, odznaczeń, gratulacji,
- świadectw zgonu, klepsydr, nekrologów, kondolencji

2. Materiałów działalności twórców spuścizny:

- dokumentacji organizacyjno-naukowej na uczelniach wyższych, w instytutach, towarzystwach naukowych, na zjazdach i konferencjach naukowych (plany, sprawozdania, materiały zjazdów i konferencji naukowych),
- dokumentacji dydaktycznej w szkołach, uczelniach wyższych, kursach (programy zajęć, spisy osób, notatki egzaminacyjne, opinie i oceny studentów, recenzje prac magisterskich, doktorskich i habilitacyjnych kierowanych przez twórców spuścizny),
- dokumentacji zawodowej w innych instytucjach nie posiadających charakteru naukowego,
- dokumentacji wydawniczej i redakcyjnej (korespondencja w sprawach wydawniczych własnych, umowy, materiały redakcyjne oraz recenzje wydawnicze prac obcych).
- dokumentacji społeczno-politycznej.

3. Materiałów o twórcy zespołu:

- życiorysy i wspomnienia,
- bibliografie prac zestawionych przez osoby trzecie,
- recenzje o jego pracach, polemiki.

4. Materiałów rodzinnych.

- materiały osób spokrewnionych z twórcą spuścizny.

5. Materiałów twórczości i materiałów warsztatowych

- nut,
- prac, artykułów i referatów,

- wykładów (konspekty, teksty, skrypty)
 - relacji i opinii o pracach, które ukazały się drukiem,
 - prac popularno-naukowych (wywiady, prelekcje, artykuły dla środków masowego przekazu),
 - przemówień okolicznościowych, wspomnień pogrzebowych,
 - materiałów warsztatowych (zapiski, kartoteki, bibliografie, notatki z literatury itp.).
6. Korespondencji
- korespondencji prywatnej oraz urzędowej.

W czasie realizacji stypendium, przy wykorzystaniu warsztatu bibliotekoznawstwa i informatologii, wstępnie przebadane zostały powyższe zagadnienia. Efektem kwerend jest baza danych zawierająca 494 foldery (9989 plików o pojemności 103 GB) z wykazami źródeł, materiałami warsztatowymi, opracowaniami i pozyskanymi skanami. Oprócz dokumentów archiwalnych autorka dotarła także do prasy, dokumentów urzędowych, opracowań, fotografii, dokumentacji dźwiękowej i filmowej. Realizacja zadania pozwoliła na wstępną kwerendę źródłową w archiwach i bibliotekach polskich i zagranicznych. Utworzona w efekcie stypendium baza, po jego zakończeniu będzie wykorzystana do kolejnych etapów i kontynuacji badań.

RAPORT Z PRZEPROWADZONYCH KWEREND WEDŁUG POSZCZEGÓLNYCH INSTYTUCJI

Projekt badawczy realizowany był w Kaliszu jako miejscu zamieszkania/pracy stypendystki. Ponadto wykonane zostały stacjonarne/wyjazdowe kwerendy archiwalne i biblioteczne oraz kwerendy online. Poniżej przedstawione zostaną wyniki kwerend w podziale na poszczególne instytucje.

Kaliskie Towarzystwo Muzyczne

Stowarzyszenie założone w 1818 r., należy (jak podają źródła) do najstarszych towarzystw muzycznych w Polsce (starsze jest Towarzystwo w Krakowie, które powstało 1 listopada 1817 r.). W swoich zbiorach Towarzystwo posiada liczne fotografie oraz afisze i plakaty dotyczące Wiłkomirskich. Ciekawym źródłem informacji z tego okresu jest Księga Pamiątkowa Kaliskiego Towarzystwa Muzycznego licząca 171 stron. Wertując księgę, założoną w ostatnich latach XIX w., znajdziemy nie tylko liczne podpisy członków amatorskiego chóru męskiego z owych odległych czasów, także nieco, niestety skąpe informacje o niektórych poczynaniach Towarzystwa w dwudziestoleciu międzywojennym oraz bardzo

liczne wpisy różnych artystów odwiedzających Kalisz, także bardzo serdeczne wpisy Kazimierza, Marii, Wandy i Józefa Wiłkomirskich.

Z innych pojedynczych dokumentów ze zbiorów towarzystwa wymienić należy list Alfreda Wiłkomirskiego do Ireny Dubiskiej z 1 czerwca 1941 r.; legitymację tymczasową Alfreda Wiłkomirskiego wydaną przez Ubezpieczalnię Społeczną w Łodzi w 1947 r., czy też kartę pocztową wysłaną z obozu jenieckiego Stalag Xb w Sandbostel przez Józefa Wiłkomirskiego do ojca z 1944 r.

Miejska Biblioteka Publiczna im. Adama Asnyka w Kaliszu

Do zbiorów biblioteki trafiło 19 fotografii¹ przedstawiających Alfreda, Kazimierza, Marię, Michała, Wandę Wiłkomirskich oraz Józefa Wiłkomirskiego – ojca Alfreda, a także kilka rękopisów muzycznych (w tym 2 rękopisy Józefa Wiłkomirskiego „Capriccio na skrzypce solo” [19-]² oraz „Koncert podwójny na skrzypce, wiolonczelę i orkiestrę symfoniczną” (Data powstania utworu – brak), Wałbrzych 1980 r. – kopia³; oraz 4 rękopisy muzyczne Kazimierza Wiłkomirskiego: „Mazurek – opracowanie na skrzypce i fortepian. (Violino)” Kalisz 1923, „Ballada na skrzypce i fortepian” 1926, „Poemat. (Violino)” 1924, „Aria. (Violino)” 1943, „Wokaliza. (Violino)” 1951⁴). Ponadto biblioteka posiada kilka wydawnictw nutowych⁵ oraz jeden dokument życia społecznego.

Urząd Stanu Cywilnego w Kaliszu

Wśród dokumentów pochodzących z Urzędu wymienić należy:

- Akt zgonu Anieli Wiłkomirskiej, żony Alfreda z 1921 r.
- Akt małżeństwa Kazimierza Wiłkomirskiego z Marią Bronisławą Fryde z 1923 r. zawarty w Parafii św. Mikołaja w Kaliszu
- Akt małżeństwa Michała Wiłkomirskiego z Grażyną Klementyną Zofią Konowicz z 1924 r. w Kaliszu
- Akt zgonu dr. medycyny Józefa Wiłkomirskiego – ojca Alfreda z 1922 r.

Urząd Stanu Cywilnego w Opatówku

Akt chrztu Józefa z 1926 r. w Opatówku

¹ Sygn. GF 66 – GF 84

² Sygn. R 29

³ Sygn. R 30

⁴ Sygn. R 31-R 34

⁵ Sygn. III-88778, IV-88779, III-88780, II-88781, II-88782, III-88783, III-88784

Urząd Stanu Cywilnego w Ostrowie Wielkopolskim

Cywilny akt ślubu Alfreda Wiłkomirskiego i Doroty (Dwojry) z d. Temkin z 1925 r. (nr aktu małżeństwa 130/1925)

Urząd Stanu Cywilnego Częstochowa

Akt urodzenia Anieli – córki Kazimierza Wojciechowskiego, zarejestrowany w USC Częstochowa w 1926 r., akt nr 736

Urząd Miejski w Kaliszu

Wyciąg z Uchwały Rady Miejskiej Kalisza wraz z uzasadnieniem z dnia 28 XII 2005 r. w sprawie nadania nazwy „Park Rodziny Wiłkomirskich” parkowi osiedlowemu w dzielnicy Majków.

Archiwum Akt Nowych w Warszawie

Cenne dokumenty biograficzne dotyczące Kazimierza Wiłkomirskiego z lat przedwojennych znajdują się w Archiwum Akt Nowych w Warszawie. Wśród nich w zespole Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie w aktach osobowych muzyka⁶ obejmujących 104 strony, odnajdziemy listy urzędowe kierowane przez Wiłkomirskiego do Ministerstwa np. w sprawie przedłużenia legitymacji służbowej, czy też przyznanego mu w 1931 r. stypendium z Funduszu Kultury Narodowej. W jednym z listów Wiłkomirski prosił o wydanie przez Ministerstwo zaświadczenia – niezbędnego mu do uzyskania bezpłatnego paszportu – iż planowane przez niego wyjazdy zagraniczne do Austrii, Niemiec i Włoch są wskazane i mają na celu studia muzyczne. W 1934 r. Kazimierz skierował pismo do rektora Państwowego Konserwatorium Muzycznego w Warszawie z prośbą o udzielenie 4-tygodniowego urlopu, który zamierza przeznaczyć na uzupełnienie studiów kapelmistrzowskich we Francji. Przebywając w Paryżu, wystosował 16 II 1934 r. pismo do Wydziału Sztuki z propozycją objęcia wolnego stanowiska dyrektora konserwatorium polskiego w Gdańsku, załączając swój życiorys omawiający jego dotychczasową działalność artystyczną. W zespole Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego w Warszawie znajduje się natomiast dokumentacja aktowa z lat 1955-1956 – „Wiłkomirski Kazimierz, ur. 1 IX 1900 r. Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna w Sopocie. Profesor nadzwyczajny”⁷.

⁶ Sygn. 2/14/0/6/6543

⁷ Sygn. 2/317/0/26.6/7634

Archiwum zawiera także materiały dotyczące Wandy Wiłkomirskiej. W zespole „Telewizja Polska S.A.” zachował się zbiór wycinków prasowych dotyczących artystki z lat 1953-2009⁸; w zespole „Ministerstwo Kultury i Sztuki w Warszawie fotografia Wiłkomirskiej wykonana przez Benedykta Dorysa⁹; informacje i notatki o Wandzie przechowywane są również w zespole „Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Warszawie” w takich jednostkach jak: „Ingerencje cenzorskie GUKPPiW w czasopiśmie „Kurier Codzienny” w okresie 4 XII 1952 – 31 V 1953 r. Sprawozdania z kontroli prewencyjnych”¹⁰, czy „Informacje codzienne Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk o ingerencjach w prasie, publikacjach nieperiodycznych, programie Polskiego Radia i Telewizji Polskiej, widowiskach estradowych, filmów, drukach ulotnych, wystawach, sztukach teatralnych, plakatach, pieczętkach, pocztówkach”¹¹.

W zespole „Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego w Warszawie” znajduje się dokumentacja aktowa dotycząca Marii Wiłkomirskiej z lat 1954-1956 w jednostce „Wiłkomirska Maria, ur. 3 IV 1904 r. Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna w Łodzi. Profesor nadzwyczajny”¹².

Archiwum Komisji Krajowej NSZZ Solidarność w Gdańsku

W zespole „Kolekcja fotografii Archiwum Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”” znajdują się fotografie Wandy Wiłkomirskiej ze spotkań z „Solidarnością” z 1981 r.¹³

Archiwum Państwowe w Gdańsku Oddział w Gdyni

Zespół „Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Gdyni” zawiera dwa afisze „Kazimierz Wiłkomirski dyryguje Operą „Aida” (27 i 30 I 1961 r.)”¹⁴.

Archiwum Państwowe w Kaliszu

Zbiory archiwum to m.in. afisze, programy i plakaty dotyczące działalności muzycznej Wiłkomirskich.

Wśród dokumentów archiwalnych uwagę zwracają:

- Akt urodzenia Dwojry (Doroty)Temkin wystawiony w 1902 r. w Kaliszu

⁸ Sygn. 2/2514/0/-/1/3533

⁹ Sygn. 2/366/0/1.5.7/I 1818

¹⁰ Sygn. 2/1102/0/4.1.2.1/1350

¹¹ Sygn.: 2/1102/0/7.2.3/3452; 2/1102/0/7.3.3/3564;
2/1102/0/7.2.3/3453; 2/1102/0/7.2.3/3448; 2/1102/0/7.3.3/3563

¹² Sygn. 2/317/0/26.6/7633

¹³ Sygn. 347/78/0/6/124

¹⁴ Sygn. 93/22/0/-/360, 93/28/0/20/1237

- drugiej żony Alfreda Wiłkomirskiego. Archiwum Państwowe w Kaliszu, Akta stanu cywilnego Okręgu Bóźniczego Kalisz sygn. 101, nr aktu 256
- Akt małżeństwa Majera Temkina z Rojzą Hajman z 1900 r. w Kaliszu – rodziców Doroty Wiłkomirskiej z domu Temkin. Archiwum Państwowe w Kaliszu, Akta stanu cywilnego Okręgu Bóźniczego Kalisz, sygn. 99, nr aktu 4
 - Intercyza przedślubna rodziców Doroty Wiłkomirskiej zawarta w Kaliszu przed notariuszem Władysławem Bohowiczem w 1900 r. Archiwum Państwowe w Kaliszu, Notariusz Bohowicz Władysław w Kaliszu, sygn. 58, akt notarialny nr 25
 - Akt urodzenia Motiela Temkin z 1902 r. – brata Doroty Temkin. Archiwum Państwowe w Kaliszu, Akta stanu cywilnego Okręgu Bóźniczego Kalisz, sygn. 101, akt nr 257
 - Akt zgonu Motiela Temkin z 1903 r. – brata Doroty Temkin. Archiwum Państwowe w Kaliszu, Akta stanu cywilnego Okręgu Bóźniczego Kalisz, sygn. 102, akt nr 23
 - Poświadczenie obywatelstwa polskiego Wiłkomirskim z 1921 r., Starostwo Powiatowe w Kaliszu (3), sygn. 193, str. 37v i
 - Protokół z Nadzwyczajnego Walnego Zebrania Członków Kaliskiego Towarzystwa Muzycznego odbytego dnia 21 VIII 1975 w sali koncertowej im. Alfreda Wiłkomirskiego Państwowej Szkoły Muzycznej w Kaliszu, Urząd Wojewódzki w Kaliszu sygn. 107, str. 512, 513.

Natomiast w zespole „Filharmonia Kaliska w Kaliszu” znajduje się dokumentacja aktowa „Wanda Wiłkomirska, Kalisz 8 XII 1993 r.”¹⁵

Archiwum Państwowe w Łodzi

Archiwum zawiera plakaty, ulotki i afisze związane z koncertami Wiłkomirskich z lat 1946-1996¹⁶.

W zespole „Okręgowy Urząd Likwidacyjny w Łodzi” znajduje się dokumentacja aktowa z lat 1945-1948 dotycząca zakup opuszczonego mienia ruchomego przez Kazimierza Wiłkomirskiego¹⁷.

Zespół „Akta miasta Łodzi” zawiera dokumentację aktową z lat 1929-1933 „Wiłkomirski Alfred nauczyciel w Wydziale Oświaty i Kultury - Akta Osobowe”¹⁸.

¹⁵ Sygn. 11/1487/0/-/246

¹⁶ Sygn.: 39/604/0/16/1755, 39/604/0/16/2443, 39/604/0/16/1854, 39/604/0/16/2346, 39/604/0/16/1367, 39/604/0/16/1387, 39/604/0/16/1386, 39/604/0/16/2384, 39/604/0/16/10, 39/604/0/16/62, 39/604/0/16/22, 39/604/0/16/1377, 39/604/0/16/1890, 39/604/0/16/1818, 39/604/0/16/14, 39/604/0/16/94, 39/604/0/16/22; 39/604/0/16/38

¹⁷ Sygn. 39/643/0/-/1045

¹⁸ Sygn. 39/221/0/4.2/67309

Archiwum Państwowym w Poznaniu

Archiwum również zawiera plakaty, ulotki i afisze związane z koncertami Wiłkomirskich z lat 1960-1980¹⁹ oraz Afisz Pierwszego Poranka Symfonicznego w Poznaniu. W programie koncert orkiestry pod dyrekcją Kazimierza Wiłkomirskiego i z udziałem Aleksandra Wielhorskiego (fortepian) z 22 XI 1936 r.²⁰

Archiwum Państwowe w Radomiu

W zbiorze afiszy, plakatów i druków ulotnych po 1945 r. znajduje się plakat informujący o koncercie w dn. 2 XII 1964 r. w ramach patronatu Filharmonii Narodowej nad m. Radomiem – recital skrzypcowy Wandy Wiłkomirskiej przy akompaniamencie Jadwigi Szamotulskiej. Organizatorzy: Instytut Muzyczny w Radomiu i „Życie Radomskie”²¹.

Archiwum Państwowe w Rzeszowie

W zbiorze fotografii przechowane jest zdjęcie z VI Mistrzowskiego Kursu Interpretacji Muzycznej w Łąncucie w 1990 r. Na zdjęciu profesor Kazimierz Wiłkomirski z recitalem wiolonczelowym²².

Archiwum Państwowe w Szczecinie

W zbiorze nut odnajdziemy „Symphonie concertante” Kazimierza Wiłkomirskiego z 1974 r.²³ oraz kompozycje w opracowaniu Józefa Wiłkomirskiego²⁴.

Archiwum Państwowe w Warszawie

W Zbiorze Korotyńskich przechowywana jest dokumentacja aktowa „Wiłkomirski Kazimierz – muzyk” z lat 1929-1930²⁵.

Wymienić należy także:

- Metryczkę dowodu osobistego Kazimierza Wiłkomirskiego wydaną przez

¹⁹ Sygn.: 53/1993/0/-/110, 53/1993/0/-/061, 53/1993/0/2/539, 53/1993/0/2/733, 53/1993/0/2/544

²⁰ Sygn. 384

²¹ Sygn. 58/1193/0/-/446

²² Sygn. 59/406/0/-/351

²³ Sygn. 65/1606/0/22/515

²⁴ Sygn. 65/1606/0/22/28, 65/1606/0/22/131, 65/1606/0/22/130, 65/1606/0/22/98, 65/1606/0/22/27, 65/1606/0/18/97, 65/1606/0/18/72, 65/1606/0/15/75, 65/1606/0/15/76, 65/1606/0/5/132, 65/1606/0/2/135, 65/1606/0/18/74, 65/1606/0/4/77

²⁵ Sygn. 72/201/0/25/2731

Urząd Dzielnicowy Warszawa-Śródmieście w 1983 r., Centralny Rejestr Metryczek Wydanych Dokumentów Tożsamości, sygn. 2/19425;

- Metryczkę dowodu osobistego Michała Wiłkomirskiego wydaną przez Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej Warszawa-Ochota w 1973 r., Centralny Rejestr Metryczek Wydanych Dokumentów Tożsamości, sygn. 2/19425;
- Metryczkę dowodu osobistego Marii Wiłkomirskiej wydana przez Urząd Dzielnicowy Warszawa-Śródmieście w 1975 r., Centralny Rejestr Metryczek Wydanych Dokumentów Tożsamości, sygn. 2/19425;
- Program koncertu Michała Wiłkomirskiego z 26 IV 1920 r., któremu akompaniuje Maria Wiłkomirska, Państwowe Konserwatorium Muzyczne w Warszawie, sygn. 36, s. 163;
- Program VI koncertu uczniów Konserwatorium Muzycznego w Warszawie na rzecz Towarzystwa Bratniej Pomocy z 10 VI 1923 r. Wśród wykonawców Kazimierz Wiłkomirski, Państwowe Konserwatorium Muzyczne w Warszawie, sygn. 36, s. 113.

Archiwum Państwowe we Wrocławiu

W archiwum w Zespole „Zbiór afiszów i plakatów” zgromadzono cztery afisze z lat 1961-1966 dotyczące koncertów z udziałem Wandy, Józefa, Marii i Kazimierza Wiłkomirskich²⁶.

W zespole „Dolnośląskie Towarzystwo Muzyczne we Wrocławiu” znajduje się dokumentacja aktowa dotycząca Józefa Wiłkomirskiego, a dokładnie VII Festiwalu Moniuszkowskiego i. Koncertu inauguracyjnego w 1968 r., podczas którego grała Orkiestra Symfoniczna Państwowej Filharmonii w Szczecinie pod dyрекcją Józefa Wiłkomirskiego²⁷.

Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej

W muzeum znajdziemy pojedyncze afisze i programy, z ciekawszych wymienić należy dwa Programy koncertu Marii i Kazimierza Wiłkomirskich w sali Towarzystwa Muzycznego w Kaliszu dn. 21 IV 1926 r.

²⁶ Sygn. 82/416/0/16/XVI/153, 82/416/0/16/XVI/180, 82/416/0/16/XVI/60, 82/416/0/16/XVI/72, 82/416/0/16/XVI/35, 82/416/0/16/XVI/124, 82/416/0/16/XVI/60, 82/416/0/16/XVI/120, 82/416/0/16/XVI/115, 82/416/0/16/XVI/86, 82/416/0/16/XVI/5, 82/416/0/16/XVI/167, 82/416/0/16/XVI/139, 82/416/0/16/XVI/140

²⁷ Sygn. 82/2588/0/3.1/40, 82/2588/0/3.1/39, 82/2588/0/3.1/38, 82/2588/0/3.1/37

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Warto także przyjrzeć się zbiorom Narodowego Archiwum Cyfrowego. Można wśród nich znaleźć:

- 12 fotografii przedstawiających Wandę Wiłkomirską²⁸, z lat 1948-1979, część zdjęć wykonanych m.in. przez Zygmunta Wdowińskiego, Mariusza Szyperko – fotoreporterów Centralnej Agencji Fotograficznej
- 2 fotografie portretowe Marii Wiłkomirskiej z 1932 r.²⁹
- 22 fotografie (w większości fotografie portretowe) Kazimierza Wiłkomirskiego z lat 1920-1986³⁰.

W zespole „Zbiór nagrań dźwiękowych” odnajdziemy: Wywiad z Wandą Wiłkomirską – skrzypaczką z 1958 r.³¹, Rozmowę z W. Wiłkomirską na temat początków jej kariery artystycznej oraz sukcesów zawodowych z 22 III 1963 r.³², Rozmowę ze skrzypaczką W. Wiłkomirską na temat sytuacji artystów muzyków w obecnym kryzysie polityczno-gospodarczym z 2 X 1980 r. przeprowadzoną przez Ewę Heine – redaktor PR³³, Rozmowę Witolda Stankowskiego – redaktora PR z W. Wiłkomirską – skrzypaczką – na temat jej pobytu i koncertów w Stanach Zjednoczonych z 27 XII 1962 r.³⁴ oraz Rozmowę z W. Wiłkomirską – skrzypaczką – na temat jej pracy artystycznej; kilka utworów muzycznych różnych kompozytorów w wykonaniu W. Wiłkomirskiej z lat 1960-1974³⁵.

Biblioteka Gdańskiej Państwowej Akademii Nauk

Ciekawe materiały odnajdziemy również w zasobach Biblioteki Gdańskiej Państwowej Akademii Nauk³⁶. W zbiorze korespondencji Stanisławy Fleszarow-

²⁸ Sygn.: 3/44/0/-/16,

²⁹ Sygn.: 3/1/0/11/7018, 3/1/0/11/7018/1

³⁰ Sygn. 3/1/0/11/7021, 3/1/0/11/7019, 3/1/0/11/7020, 3/44/0/-/34/124, 3/44/0/-/34/123, 3/44/0/-/34/125, 3/1/0/11/7020/1, 3/44/0/-/34/122, 3/44/0/-/34/120, 3/4/0/-/82583, 3/44/0/-/34/121, 3/1/0/11/7021/1, 3/1/0/11/7019/1, 3/44/0/-/34/64, 3/1/0/11/6481, 3/1/0/11/6481/1, 3/44/0/-/34/20, 3/44/0/-/34/21, 3/44/0/-/34/24, 3/44/0/-/34/19, 3/44/0/-/34/23, 3/1/0/11/7296/1,

³¹ Sygn. 3/33/0/2/488

³² Sygn. 3/33/0/2/1837

³³ Sygn. 3/33/0/2/5122

³⁴ Sygn. 3/33/0/2/5057

³⁵ Sygn. 3/33/0/2/2435

³⁶ *Katalog rękopisów Biblioteki Gdańskiej PAN. T. 3.: Spuścizna Stanisławy Fleszarowej-Muskat, sygn.. MS 5874-6123*, oprac. Krystyna Świerkosz, (Gdańsk: Marpress, 1999). Zob. także Krystyna Świerkosz, “Listy Kazimierza Wiłkomirskiego do Stanisławy Fleszarowej-Muskat oraz inne materiały dotyczące wzajemnych kontaktów (Ze spuścizny Pisarki przechowywanej w zbiorach Biblioteki Gdańskiej PAN)”, *Libri Gedanenses*, Tom XVII/XVIII za lata 1998-2000 (2001): 166-188.

wej-Muskat znajduje się tom oznaczony sygnaturą MS 6120, w którym na kartach 117-159 umieszczono listy Kazimierza Wiłkomirskiego do pisarki. Zachowało się 14 listów artysty z kilkoma załącznikami oraz jeden telegram. Korespondencja pochodzi z lat 1970-1989 i jest świadectwem przyjaźni wybitnego muzyka i popularnej pisarki. Jak zauważa K. Świerkosz, lektura listów wnosi również dodatkowe elementy do charakterystyki Wiłkomirskiego, człowieka o wyjątkowym poczuciu humoru i wielkiej pogody ducha. Dość często w listach pojawia się tematyka gdańska, zarówno w kontekście wspomnień muzyka związanych z samym miastem, jak i na tle jego dokonań artystycznych. Przeważają jednak wrażenia Wiłkomirskiego z lektury książek Fleszarowej, gdzie określenia odnoszące się do jej powieści, takie jak: fascynująca, piękna, wspaniała, wcale nie należą do rzadkości. Obok opinii czytelnicznych nie brak w listach również opisów własnej działalności artystycznej muzyka, jak i wzmianek na tematy osobiste.

Biblioteka Narodowa

Zbiory Biblioteki Narodowej to mnogość dokumentów rozmaitego typu dotyczących rodziny Wiłkomirskich. Znajdziemy tu różne formy i typu dokumentów odnośnie Kazimierza Wiłkomirskiego, w tym: 14 artykułów poświęconych artyście, 1 audiobook, 143 druki ulotne, 13 fotografii z lat 1936-1980, 1 grafikę, 10 książek, 30 wydań muzycznych, 116 nut, 1 rysunek – portret K. Wiłkomirskiego wykonany przez Stanisława Dawskiego w 1950 r.³⁷

Szczególłą wartość mają rękopisy przechowywane w Zakładzie Rękopisów, a udostępniane w Czytelni Zasobu Wieczystego. Można wśród nich wyróżnić: rękopisy i maszynopisy prac K. Wiłkomirskiego tj.: „Mój brat Michał”³⁸; „Wspomnień ciąg dalszy”³⁹ obejmujące lata 1945-1964 jest to drugi tom wspomnień (wydany drukiem w 1980 r.), dotyczy twórczości kompozytorskiej i koncertów autora oraz organizowania szkolnictwa i życia muzycznego w kilku miastach (Łódź, Wrocław, Gdańsk i inne), podróż do Moskwy i Izraela; czystopis książki poświęconej fudze jako formie muzycznej⁴⁰; rękopis dziennika obejmującego lata 1955, 1956 i 1962, pisanego w okresie pobytu w Gdańsku i Wrocławiu⁴¹; notatnik z podróży do ZSRR obejmujący okres 9 V – 8 VI 1946 i zawierający dokładny program spotkań, występów i koncertów, spis wykonawców, opis przyjęć oficjalnych⁴².

³⁷ Sygn. R.18197/II

³⁸ Sygn. Rps akc. 15032

³⁹ Sygn. Rps akc. 11828

⁴⁰ Sygn. Rps akc. 11951

⁴¹ Sygn. Rps akc. 11829

⁴² Sygn. Rps akc. 11982

Warto także przyjrzeć się rękopisom recenzji, przemówień, referatów K. Wiłkomirskiego z lat 1945-1982⁴³.

Ponadto do zbiorów Biblioteki Narodowej trafiły 3 tomy rękopisów, maszynopisów i wydruków komputerowych wspomnień z lat 1922-2014 Teresy Wiłkomirskiej⁴⁴, drugiej żony K. Wiłkomirskiego. Wspomnienia dotyczą jej lat dzieciństwa i młodości, wspomnień o rodzinie, małżeństwa z Wiłkomirskim, szczegóły z życia muzycznego i pracy kompozytorskiej męża, jego śmierci w 1995 r., recepcji twórczości Wiłkomirskiego, wrażeń z konkursów wiolonczelowych jego imienia, obchodów setnej rocznicy jego urodzin

Warto zatrzymać się także przy niezwykle bogatym zbiorze korespondencji K. Wiłkomirskiego przechowywanym w Bibliotece Narodowej⁴⁵. Listy pochodzą z lat 1945-1995, a więc niemal od początku jego kariery artystycznej do śmierci i obejmują ponad 2000 kart (11 tomów). Znajdują się tu m.in. listy od uczniów i studentów, listy z okazji 50-lecia pracy zawodowej, listy i telegramy z okazji jubileuszu 80-lecia, fragment korespondencji rodzinnej z lat okupacji, listy kondolencyjne po śmierci pierwszej żony Marii, listy i depesze z okazji ślubu z drugą żoną Teresą. Obok tych wielotomowych jednostek swoje miejsce znalazły też listy pisane przez przyjaciół oraz krewnych.

Listy pisane przez Kazimierza Wiłkomirskiego, Marię Wiłkomirską i Wandę Wiłkomirską odnajdziemy także w innych zespołach tj.:

- Korespondencja Eugenii Umińskiej⁴⁶
- Korespondencja Julii z Baranowskich Borowej⁴⁷
- Listy kompozytorów polskich oraz odpisy pieśni ze zbiorów Zakładu Muzycznego Biblioteki Narodowej⁴⁸
- Korespondencja Aliny Kowalczykowej⁴⁹
- Korespondencja Kiejstuta Bacewicz⁵⁰
- Listy do Zygmunta Mycielskiego od różnych osób⁵¹.

Biblioteka Jagiellońska

Warto także zwrócić uwagę na pojedyncze listy Kazimierza Wiłkomirskiego, jakie wysyłał do różnych osób, a które obecnie przechowywane są w zasobach Biblioteki Jagiellońskiej. I tak: wśród korespondencji Zdzisława Jachimeckiego

⁴³ Sygn. Rps. akc. 11871, 11830

⁴⁴ Sygn. Rps akc. 11826

⁴⁵ Sygn. Rps akc. 17445, Rps. akc. 16462,

⁴⁶ Sygn. Rps akc. 16737

⁴⁷ Sygn. mf. 56427, Rps 7577 II

⁴⁸ Sygn. mf. 84300, Rps akc. 13913

⁴⁹ Sygn. Rps akc. 18169.20.01

⁵⁰ Sygn. Rps akc. 14275

⁵¹ Sygn. Rps 14392 III

(historyka muzyki, kompozytora, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego) z lat 1909-1953 znajdują się 2 listy od Wiłkomirskiego. Pierwszy z nich wysłany został z Warszawy 9 IX 1929 r. i zawiera m.in. prośbę o możliwość zorganizowania recitalu wiolonczelowego w studio krakowskiego radia⁵². W drugim liście z 7 II 1953 r., wysłanym z Gdańska, Wiłkomirski dziękując Jachimeckiemu za „tak miłą i serdeczną depeszę skierowaną do całego artystycznego zespołu, (...) z okazji premiery »Figara«”. Dalsza część listu dotyczy informacji o dość trudnej sytuacji Filharmonii Gdańskiej, która z dniem 1 maja ma zostać przemianowana na Państwową Operę i Filharmonię w Gdańsku⁵³. Kolejny list wysłany przez Wiłkomirskiego 27 VI 1940 r. do Stefana Syryłło znajduje się w zespole „Korespondencja Związku Zawodowego Muzyków Rzeczypospolitej Polskiej, Oddział w Krakowie z lat 1919-1940”⁵⁴. Kazimierz dziękując „za pamięć i za uczynioną propozycję”, informuje w nim, iż „po dłuższym i głębokim zastanowieniu” postanowił nie angażować się do orkiestry krakowskiej, lecz pozostać nadal w Warszawie. Jeden list, z 28 II 1948 r., znajduje się w zespole „Korespondencja Adama i Izy [z Madeyskich] Żeleńskich dotycząca sztuk Władysława Żeleńskiego”⁵⁵. Wiłkomirski, pełniąc wówczas funkcję Dyrektora Opery Dolnośląskiej i Filharmonii Wrocławskiej, zwraca się w nim z prośbą do Izy Żeleńskiej o wypożyczenie własnoręcznie pisanej przez kompozytora partytury opery „Goplana” Władysława Żeleńskiego, którą planuje wystawić. Muzyk pisał: „Przyzna Pani (...), że dzieło sztuki nie powinno leżeć wyłącznie na półce muzealnej, lecz powinno żyć pełnią swego życia. „Goplana” musi być wystawiona na scenie, musi być udostępniona wszystkim miłośnikom piękna, musi reprezentować godnie naszą twórczość muzyczną wobec zagranicznych gości, których setki i tysiące odwiedzać będą tegoroczną wystawę wrocławską”⁵⁶.

W zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej w oddziale zbiorów graficznych znajduje się natomiast portret Józefa Wiłkomirskiego autorstwa Danuty Boguszewskiej-Chlebowskiej wykonany między 1950 a 1951 rokiem.⁵⁷

⁵² Biblioteka Jagiellońska, Fragment korespondencji Zdzisława Jachimeckiego z lat 1909-1953, Przyb. 297/11

⁵³ Tamże.

⁵⁴ Przyb. 32/12

⁵⁵ Przyb. 180/63

⁵⁶ Mowa o zorganizowanej w 1948 r. Wystawie Ziemi Odzyskanych, która była jedną z największych, jakie miały miejsce w całej historii Hali Stulecia. Zadbano o to, aby trwająca od 21 lipca do 31 października ekspozycja odbiła się szerokim echem w Polsce i poza jej granicami. W zamyśle organizatorów miała ona ukazywać sukcesy nowych, ludowych władz na terytoriach odzyskanych po II wojnie światowej.

⁵⁷ Sygn. BJ Graf. I.R. 6388

Biblioteka Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach

W bibliotece w zbiorach Archiwum Śląskiej Kultury Muzycznej dostępny jest list Kazimierza Wiłkomirskiego oraz 192 afisze i programy z lat 1946-2001 związane z Wandą, Marią, Józefem i Kazimierzem Wiłkomirskimi. Ponadto biblioteka jest w posiadaniu wydawnictw nutowych PWM oraz książkowych związanych z Wiłkomirskimi.

Biblioteka Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu

Kolejną instytucją, w której znajduje się korespondencja Wandy, Marii i Kazimierza Wiłkomirskich jest Biblioteka Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu⁵⁸. Zbiór obejmuje m.in. 28 listów kierowanych w latach 1950-1974 przez Wiłkomirskiego do Marii Jędrzejewskiej, skrzypaczki, wokalistki i pedagoga. Listy dotyczą tzw. „Wtorków Muzycznych”, które cyklicznie odbywały się wówczas jeszcze w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej we Wrocławiu. Impreza zainicjowana i przez 25 lat (1949-1974) prowadzona przez M. Jędrzejewską, obejmowała koncerty, wykłady, spotkania i skupiała nie tylko szeroką publiczność, ale i znakomitych artystów. Korespondencja, o której mowa, to rękopisy, maszynopisy z autografem i telegramy, związane z koncertami. Treść listów to głównie uzgodnienia dotyczące terminów przyjazdu, programów, podziękowania i gratulacje, choć nie tylko. Sporo jest osobistych uwag Wiłkomirskiego oraz problemów z pracy pedagogicznej. Jak pisze autorka katalogu korespondencji, Ewa Sochocka-Musiał: „niezaprzeczalna jest ich [listów] autentyczność oraz wartość, jaką przedstawiać mogą dla badań naukowych, dotyczących życia muzycznego i kulturalnego tego okresu⁵⁹.”

Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie

Spuścizna epistolograficzna Wiłkomirskich przechowywana jest także w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. Wspomniane materiały wpłynęły do Archiwum Kompozytorów Polskich funkcjonującym przy Gabinetce Zbiorów Muzycznych BUW w latach 90. XX w. Warto w tym miejscu podkreślić, że Archiwum Kompozytorów Polskich Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie

⁵⁸ Sygn. I/29,30; I/32; I/38,39; I/40,41; I/44,45; III/11; III/37; III/41; III/107, 108; IV/119, V/137; V/139; V/141; V/177

⁵⁹ Ewa Sochocka-Musiał, *Katalog korespondencji Marii Jędrzejewskiej ze zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Muzycznej we Wrocławiu* (Wrocław: Biblioteka Akademii Muzycznej we Wrocławiu, 1999).

(poprzednia nazwa: Archiwum Kompozytorów Polskich XX w.) jest jedyną placówką w skali kraju, która stara się zgromadzić możliwie pełną dokumentację źródeł polskiej współczesnej twórczości muzycznej. Obok około 5 tys. rękopisów muzycznych muzeum przechowuje ponad 30 tys. listów od i do kompozytorów, kilka tysięcy fotografii, afiszów i programów koncertowych. Pozostałe zbiory stanowią różnego typu materiały biograficzne (dokumenty osobiste, rodzinne, teksty literackie i publicystyczne, a także muzealia).

W Archiwum Kompozytorów Polskich Biblioteki Uniwersyteckiej przechowywana jest interesująca część korespondencji Kazimierza Wiłkomirskiego z drugą żoną Teresą. Niezwykle cennym źródłem są zarówno listy Kazimierza do Teresy, jak i od niej datujące się od 1974 r.⁶⁰ Oprócz przeżyć osobistych i „faktów chwytanych na gorąco” (jak pisała Kinga Strzelecka), zawierają one interpretacje z pierwszej ręki, dzięki temu ukazują sylwetkę muzyka wszechstronnie.

W archiwum dostępna jest także korespondencja Kazimierza Wiłkomirskiego adresowana do Jana Maklakiewicza, jest to 18 listów z lat 1945-1948⁶¹. Ich treścią są m.in. gratulacje dla Maklakiewicza w związku z jego funkcją dyrektora Filharmonii Krakowskiej, jubileusz 30-lecia działalności estradowej M. i K. Wiłkomirskich, wyjazdów Wiłkomirskiego do ZSRR, ruch koncertowy w Łodzi, opinia o Janie Krenzcu; wzmianki o talencie Wandy Wiłkomirskiej; opinie o śpiewaczce Cecylii Węgrzynowskiej, prośba o wypożyczenie m.in. „Koncertu wiolonczelowego” J. Maklakiewicza celem wykonania go na koncercie w Moskwie, plany koncertowe Wiłkomirskiego związane z Filharmonią Krakowską, czy też wiadomość o wytypowaniu W. Wiłkomirskiej na Międzynarodowy Konkurs Muzyczny w Genewie.

Odnajdziemy także list Marii Wiłkomirskiej adresowany do Artura Malawskiego (Łódź, 3 III 1951)⁶².

W zasobach Biblioteki Uniwersyteckiej znajduje się także korespondencja dotycząca Michała Wiłkomirskiego, między innymi w zespole „Konsul Generalny of Poland” – korespondencja adresowana do Karola Szymanowskiego (Chicago, 2 XII 1929)⁶³; w zespole „Stowarzyszenie Młodych Muzyków Polaków w Paryżu” korespondencja adresowana do Kazimierzowej-Ostaszewskiej (Paryż, 9 XII 1927)⁶⁴, w tym zespole znajduje się także list dotyczący Michała i Grażyny Wiłkomirskiej (żony Michała Wiłkomirskiego), adresowany do Konsulatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Paryżu, Paryż 7 V 1928⁶⁵. Znajdziemy również list pisany własnoręcznie przez Grażynę do Stowarzyszenia Młodych Muzyków Polaków w Paryżu (imiennie do Piotra Perkowskiego) (Paryż, 30 I 1928)⁶⁶.

⁶⁰ Sygn. K – XC/1-150; K – XCII/1-121; K – XCI/1-110

⁶¹ Sygn. K – XXIV/34 – K – XXIV/52

⁶² Sygn. K – XL/30

⁶³ Sygn. K-V/64

⁶⁴ Sygn. K_LXI/56

⁶⁵ Sygn. K – LVII/120

⁶⁶ Sygn. K-L/72

Niemal wszyscy Wiłkomirscy przewijają się w korespondencji różnych kompozytorów, których spuścizny znajdują się w BUW, wymienić tu można takie zespoły korespondencji, jak:

- Szymanowski Karol (adr.: Janusz Miketta, Wiedeń 23 VIII 1929)⁶⁷
- Szpinalski Jerzy (adr.: Karol Szymanowski, Madison 13 XII 1928)⁶⁸
- Popiel Stanisław (adr.: Jan Maklakiewicz, Sopot, 20 I 1953, 22 I 1953, II 1953, II 1953, 11 II 1953, 15 II 1953, 1 VI 1953)⁶⁹
- Polskie Towarzystwo Muzyki Współczesnej (adr. Karol Szymanowski, Warszawa, 24 I 1930)⁷⁰
- Polska Agencja Prasowa (adr. Jan Maklakiewicz, Łódź, 30 V 1945)⁷¹
- Krenz Jan (adr. Jan Maklakiewicz, Łódź, 22 XII 1946, Łódź, 3 II 1947, 4 I 1954)⁷²
- Olechowski Tadeusz (adr. Grzegorz Fitelberg, Kraków, 9 VII 1951)⁷³
- Czaplicki Janusz (adr. Karol Szymanowski, Warszawa, 17 II 1930)⁷⁴
- Dziewulska Maria (adr. Karol Szymanowski, Warszawa, 23 II 1930)⁷⁵
- Młodziejowski Jerzy (adr. Stanisław Wiechowicz, Oflag II 502/XVIII z 9 VIII 1941)⁷⁶
- Chaigneau Joachim (adr. Karol Szymanowski, Paryż, 17 VIII 1933)⁷⁷
- Palester Barbara (adr. Artur Malawski, Paryż, 10 XI 1948)⁷⁸
- Wiechowicz Stanisław (adr. Adolf Chybiński, [Jeleniec], 12 IV 1943)⁷⁹
- Wilczak Tadeusz (adr. Jan Maklakiewicz, Warszawa 28 I 1948, Zakopane 15 VII 1948)⁸⁰
- N.N. (adr. Grzegorz i Zofia Fitelbergowie, Warszawa 21 I 1942, 21 X 1942)⁸¹

Oprócz korespondencji do biblioteki trafiły rękopisy muzyczne⁸² K. Wiłkomirskiego („Msza uroczysta” na chór mieszany, kwartet solistów i organy (1936) i Józefa Wiłkomirskiego („Sinfonietta” na orkiestrę symfoniczną (1969), „Marsz

⁶⁷ Sygn. K-XV/166

⁶⁸ Sygn. K-VII/110

⁶⁹ Sygn. K – XXII/67-77

⁷⁰ Sygn. K – V/124

⁷¹ Sygn. K – XXII/27

⁷² Sygn. K – XXI/18, 19; K – XXI/28

⁷³ Sygn. K – LXXV/158

⁷⁴ Sygn. K – VIII/149

⁷⁵ Sygn. K – VI/55

⁷⁶ Sygn. K – XLIV/83

⁷⁷ Sygn. K – VI/14

⁷⁸ Sygn. K – XXXVII/93

⁷⁹ Sygn. K – XLVI/63

⁸⁰ Sygn. K – XXIV/26, 28

⁸¹ Sygn. K – LXXVII/90, 92

⁸² Sygn. Mus. CDXLIV (444)

triumfalny” na orkiestrę symfoniczną (1970), „Koncert na harfę i orkiestrę kameralną” (1966-1969), „Uwertura koncertowa” na orkiestrę symfoniczną (1970), „Poemat żałobny ku czci poległych w Powstaniu Warszawskim” na orkiestrę symfoniczną (1978), „Kozacy” – suita. Opracowanie na zespół kameralny do baletu Antoniego Harta „Kozaki czyli oszustwo ukarane”.

Biblioteka Uniwersytecka w Łodzi

W bibliotece przechowywana jest jedynie fotografia, portret Wandy Wiłkomirskiej (w całej postaci ze skrzypcami) z 1991 r.⁸³ oraz wydawnictwa książkowe dotyczące Wiłkomirskich.

Biblioteka Muzykologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego

Biblioteka posiada nuty Kazimierza Wiłkomirskiego oraz wydane pod red. Marii Wiłkomirskiej publikacje polskich wydawnictw muzycznych, a także ogólnodostępne publikacje książkowe związane z Kazimierzem Wiłkomirskim.

Biblioteka Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie

W zbiorach biblioteki znajdują się wydawnictwa nutowe oraz duży zbiór niepublikowanych nagrań dokumentalnych dotyczących Kazimierza, Marii i Wandy Wiłkomirskich.

Biblioteka-Fonoteka Związku Kompozytorów Polskich

Polskie Centrum Informacji Muzycznej POLMIC w Warszawie

Biblioteka posiada fotografie i nagrania archiwalne z wykonań koncertowych Wiłkomirskich, wydawnictwa nutowe oraz teczki osobowe Józefa i Kazimierza Wiłkomirskich z racji ich członkostwa w Związku Kompozytorów Polskich.

Biblioteka Uniwersytetu w Houston

Życiorysy Wydziału Uniwersytetu w Houston (1960-1990) dotarły do zbiorów specjalnych biblioteki w stosunkowo dobrym stanie. Zbiór zawiera około 3500 życiorysów.

⁸³ Sygn. “I”FOT. 333

W zbiorach specjalnych biblioteki przechowywana są materiały dotyczące Michała Wiłkomirskiego⁸⁴.

Foldery ułożone zostały alfabetycznie, według nazwiska danej osoby. Każda karta zawiera informacje (wykształcenie, datę urodzenia, krótką historię zatrudnienia, czasem fotografię) osób zatrudnionych przez University of Houston. Niektóre foldery zawierają również wycinki z gazet związane z tą osobą.

PBP Książnica Pedagogiczna im. A. Parczewskiego w Kaliszu

Spuścizna rodziny Wiłkomirskich⁸⁵ przechowywana w Książnicy Pedagogicznej w Kaliszu jest w trakcie opracowania. Badacze mogą zapoznać się ze wstępnym spisem kolekcji. Dotychczasowy przegląd zachowanej dokumentacji pozwala stwierdzić, że złożone w Książnicy materiały stanowią cenny przyczynek do badań nad biografią i twórczością poszczególnych członków rodziny Wiłkomirskich. Spuścizna zdominowana jest przez różnego rodzaju korespondencję oraz fotografie, na których utrwalone zostało życie artystyczne rodziny. Warto zauważyć, że w bogatym zbiorze fotografii odnaleźć można zdjęcia wykonane przez Benedykta Jerzego Dorysa, pochodzącego również z Kalisza, słynnego portreciście m.in. przedwojennej Warszawy. Rodzina Wiłkomirskich zaprzyjaźniona z fotografem również wielokrotnie stawała przed jego obiektywem.

Pierwszym elementem spuścizny, jaki trafił do zbiorów Książnicy, były rękopisy nut z lat 70. XX w. Józefa Wiłkomirskiego. Wszystkie manuskrypty zostały sporządzone na arkuszach papieru nutowego 12 liniowego, większość też posiada znaki własności i datę powstania. Wśród nich znajdują się m.in. partytury takich utworów J. Wiłkomirskiego, jak: „Sonata na skrzypce”, „Taniec polski”, „Pieśni: na sopran i fortepian do słów Marii Jasnorzewskiej-Pawlikowskiej”, „Przygody Kacperka: baśń muzyczna”. Interesującym fragmentem zbioru mogą okazać się także artykuły i wycinki prasowe nawiązujące do sylwetki J. Wiłkomirskiego.

Kolejny dział kolekcji obejmuje materiały związane z Wandą Wiłkomirską – skrzypaczką i pedagogiem. Zbiór materiałów obejmuje głównie fotografie, także sięgające czasów przedwojennych. W kolekcji odnajdziemy również pamiątki po jej mamie - Dorocie z domu Temkin, rodowitej kaliszance, a także zdjęcia przedstawiające Michała Wiłkomirskiego (1902-1989). Zgromadzone są tutaj również druki muzyczne, wydawnictwa nutowe, zbiory multimedialne (nagrania koncertowe). Zainteresowanie wzbudzić może bogata kolekcja falerystyczna. Wśród medali i odznaczeń, którymi Wanda Wiłkomirska została uhonorowana, a które znalazły się w zbiorach Książnicy, na uwagę zasługują: Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, Złoty medal

⁸⁴ Pudełko: 24, Teczka: 21 (materiały mieszane)

⁸⁵ Kolekcja Rodziny Wiłkomirskich. Pol., 1870-2019. Masz., rps., fot., książki, broszury. Sygn. Col. III

Zasłużony Kulturze Gloria Artis, a także odznaczenia i odznaki, m.in.: Medal III Międzynarodowego Konkursu Młodych Skrzypków im. Karola Lipińskiego i Henryka Wieniawskiego w Lublinie, Odznaka Honorowy Obywatel Miasta Kalisza.

Obszerna część kolekcji poświęcona jest przede wszystkim Kazimierzowi Wiłkomirskiemu (1900-1995). Zachowały się jego dokumenty osobiste, spora spuścizna epistolograficzna i ogromna ilość fotografii dokumentujących nie tylko życie rodzinne, ale także dokonania artystyczne muzyka. Zbiór korespondencji to listy i bruliony zarówno pisane przez K. Wiłkomirskiego, jak i listy, które otrzymywał od uczniów. Odrębne miejsce zajmuje korespondencja rodzinna i przyjacielska. Na spuściznę artysty składa się także dokumentacja pracy naukowej i dydaktycznej, są to teksty odczytów i przemówień, jak również notatki oraz wycinki prasowe, wywiady. Dokumenty życia muzycznego związane z artystą to afisze, plakaty, programy koncertów, informatory koncertowe Filharmonii Narodowej, Filharmonii Bałtyckiej, Państwowej Filharmonii w Poznaniu, w Krakowie, we Wrocławiu, Państwowej Filharmonii Śląskiej w Katowicach, programy uroczystości w Filharmonii Narodowej z okazji jubileuszy 50-lecia działalności artystycznej, czy 80-lecia urodzin i 65-lecia działalności artystycznej K. Wiłkomirskiego. Przeglądając materiały, odnaleźć można również druki kaliskie, m.in. program obchodów jubileuszu artysty przygotowany przez Kaliskie Towarzystwo Muzyczne, czy też program VII Kaliskich Dni Muzyki Kameralnej, których kierownikiem artystycznym był K. Wiłkomirski. Ważnym uzupełnieniem spuścizny są nagrania dźwiękowe zarówno współczesne płyty kompaktowe z nagraniami koncertowymi, jak i taśmy magnetofonowe zawierające m.in. wypowiedź z 1987 r. światowej sławy dyrygenta Jana Krenza o Kazimierzu Wiłkomirskim,

W spuściznie wyodrębnić można także dokumenty dotyczące Marii Wiłkomirskiej (1904-1995). Zachowała się korespondencja M. Wiłkomirskiej ukazująca bliskie relacje z matką, ojcem, i rodzeństwem, zwłaszcza z bratem Kazimierzem Wiłkomirskim. Kolekcja zawiera także dokumenty osobiste, dokumenty związane z pracą zawodową. Cennym zbiorem są rękopisy, maszynopisy, notatki, i inne materiały związane z jej pracą w PWSM, recenzje prac doktorskich, opinie na stopnie naukowe, protokoły z zebrań Katedry Fortepianowej, sprawozdania np. z wyjazdu na Międzynarodowe Seminarium Muzyczne w Weimarze (NRD) w 1966 r., czy też sprawozdanie z Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Georga Enesco w Bukareszcie w 1967 r. Kolekcja przynosi materiały biograficzne, odręcznie spisany życiorys, kwestionariusz osobowy M. Wiłkomirskiej, obejmujący także informacje o działalności pedagogicznej, naukowej, artystycznej, społecznej.

Kolekcja stanowiąca niewątpliwie ważny składnik polskiego dziedzictwa narodowego.

Fundacja Rodziny Wiłkomirskich

W wyniku likwidacji Fundacji w 2021 r. stypendystka otrzymała bardzo bogaty materiał w formie elektronicznej (ponad 400 folderów), który w przyszłości posłuży do opracowania historii stowarzyszenia oraz podejmowanych przez fundację na przestrzeni 5 lat funkcjonowania działań popularyzujących rodzinę Wiłkomirskich w społeczeństwie.

Zbiory prywatne

Nawiązanie kontaktu z ks. Andrzejem Gładyszem – uczniem Kazimierza Wiłkomirskiego przyniosło pozyskanie korespondencji, której analiza dostarczy zapewne wiele cennych informacji o osobistych relacjach pomiędzy mistrzem a uczniem. Ks. A. Gładysz – wykształcony muzyk, wiolonczelista – spokrewniony z żoną K. Wiłkomirskiego, Marią z domu Fryde, w dzieciństwie miał bardzo często kontakt z wybitnym muzykiem. W 1958 r. został przyjęty do Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej we Wrocławiu do klasy K. Wiłkomirskiego. W 1980 r. wyjechał do Portugalii i podjął pracę jako nauczyciel w Szkole Muzycznej dr Torres Vedras. Uczył również w Evorze i Alges, wkrótce jednak porzucił działalność pedagogiczną na rzecz powołania kapłańskiego. Świecenia kapłańskie przyjął 9 maja 1987 r. Rok później wyjechał na misje do Portugalii, gdzie przez 22 lata z zaangażowaniem pełnił kapłańską posługę. Był założycielem i kapelanem duszpasterstwa polskiego w Portugalii, a odprawiane przez niego msze święte w j. polskim w parafii w Odivelas były stałym miejscem spotkań Polaków i Polonii w Portugalii. Warto dodać, że w 2012 r. podczas oficjalnej wizyty w Portugalii prezydenta Bronisława Komorowskiego, pallotyn został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi. Oprócz pracy kapłańskiej, kontynuował także działalność artystyczną. Do zbiorów Książnicy Pedagogicznej w Kaliszu przekazał interesującą korespondencję z córką K. Wiłkomirskiego, Anielą Wojciechowską – scenografką. W listach konsultował z nią projekty scenograficzne wykonane dla amatorskiego teatru, który prowadził w Odivelas⁸⁶.

POPULARYZACJA EFEKTÓW PROGRAMU

W ramach stypendium wyniki swoich badań, hipotezy badawcze oraz problemy autorka prezentowała na krajowych seminariach/konferencjach naukowych, a także w formie krótkich wykładów popularnonaukowych oraz publika-

⁸⁶ Szerzej: Bogumiła Celer, „Sztuka (nie)znanych kobiet, Scenografka Aniela Wojciechowska w świetle unikatowych źródeł ze zbiorów specjalnych Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu”, *Zeszyty Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk* 21 (2021): 167-193.

cji, przyczyniając się tym samym do zwiększenia wiedzy o życiu i działalności wybitnych członków rodziny Wiłkomirskich, których zasługi dla miasta Kalisza, Wielkopolski i całego kraju są nie do przecenienia. W czasie trwania stypendium zrealizowała następujące działania popularyzujące program stypendialny i jego efekty:

- Opracowała i opublikowała artykuł pt. „Kazimierza Wiłkomirskiego kompozycje do słów Marii Konopnickiej drukowane dla Związku Śpiewaków Polskich w Ameryce” w czasopiśmie „Bliżej Biblioteki” 2022 nr 18/19.
- Opracowała biogramy:
 - Alfreda Wiłkomirskiego (1873-1950)
 - Wandy Wiłkomirskiej (1929-2018)
 - Debory (Doroty) Wiłkomirskiej (1901-1986)w celu ich publikacji w IV tomie „Słownika biograficznego Wielkopolski południowo-wschodniej”, który ukaże się w 2023 r. jako wydawnictwo Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.
- Udzieliła wywiadu na temat projektu i badań, przeprowadzonego i opublikowanego przez Sebastiana Gabryela z portalu internetowego „Kultura u Podstaw” <https://kulturaupodstaw.pl/sladamirodu-wilkomirskich/>
- Została członkiem dyskusyjnej grupy w serwisie googlegroups Sekcji Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, z członkami grupy konsultowała kwerendy archiwalne, bibliograficzne i realizację programu.
- W dniach 9-10 VI 2022 r. uczestniczyła w Międzynarodowej Konferencji – 50 Years of the Unesco World Heritage Convention. Achievements and Challenges in Europe, organizator: Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie – udział w konferencji umożliwił nawiązanie kontaktów oraz konsultacje z innymi badaczami, ponadto wpłynął na poszerzenie wiedzy na temat osiągnięć i wyzwań w Europie, obecnego stanu ochrony dziedzictwa, refleksji nad prognozami i zadaniami na przyszłość.

Dyskusja została podzielona na sześć sesji tematycznych poświęconych następującym zagadnieniom:

- Osiągnięcia i doświadczenia Konwencji Światowego Dziedzictwa w Europie
- Doświadczenia i problemy/wyzwania europejskich miast i wsi wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa
- Lista światowego dziedzictwa – trendy i przeszkody. Zmiany w wykonaniu Konwencji
- Potencjał zastosowania doświadczeń wyniesionych z systemu List Światowego Dziedzictwa w krajowych systemach ochrony dziedzictwa
- Potrzeba modyfikacji systemu światowego dziedzictwa wynikająca z doświadczeń europejskich

- Współpraca w ramach Grupy Wyszehradzkiej jako przykład regionalnej troski o obiekty z Listy Światowego Dziedzictwa.
- W dniach 24-26 VII 2022 r. brała po raz drugi udział w kolejnym Kongresie Międzynarodowego Stowarzyszenia Muzycznych Bibliotek, Archiwów i Centrów Informacji – IAML w Pradze (International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres (IAML)). Organizatorem Kongresu była Biblioteka Publiczna w Pradze oraz Biblioteka Narodowa Republiki Czeskiej – nawiązała kontakty oraz konsultowała program stypendialny i możliwości przeprowadzenia w przyszłości kwerend w instytucjach zagranicznych z innymi badaczami. W spotkaniu wzięło udział 325 uczestników z 31 krajów, w tym 16 delegatów z Polski. W czasie konferencji Stanisław Hrabia, w imieniu Sekcji Fonotek SBP, zaprezentował projekt „Bibliografia Fonografii Polskiej. Źródła do badań fonografii polskiej od 1878 r. do czasów współczesnych”, dofinansowany przez Ministra Edukacji i Nauki w ramach programu Społeczna Odpowiedzialność Nauki. Bibliografia ta jest pierwszą w kraju i na świecie rejestracją publikacji i niepublikowanych prac naukowych, poświęconych polskim i polonijnym nagraniom muzycznym i niemuzycznym, a także polskim i działającym na historycznym obszarze Polski firmom fonograficznym. Projektowi została poświęcona specjalna strona dostępna na Portalu SBP pod adresem: <https://fonografia.sbp.pl/>. Jest to kolejne źródło przynoszące ciekawe materiały dotyczące rodziny Wiłkomirskich. Z okazji obchodzonej w ubiegłym roku rocznicy 70-lecia Stowarzyszenia IAML zaprezentowano w Pradze wystawę posterową, która wcześniej była dostępna jedynie w wersji online na stronie IAML <https://www.iaml.info/iaml-70>. Na wystawie przedstawiono kalendarium najważniejszych wydarzeń z historii IAML oraz przytoczono historię powstania narodowych grup. W czasie Kongresu nie zabrakło też wydarzeń muzycznych. Dla uczestników zorganizowano trzy koncerty, w programie których znaczące miejsce zajmowała muzyka czeska różnych epok. Uczestnicy Kongresu mieli też okazję zwiedzić miejsca związane z najwybitniejszymi czeskimi kompozytorami – Bedřichem Smetaną, Antonínem Dvořákem, Leošem Janáčkem i Bohuslavem Martinů. Pełny program obrad oraz wydarzeń towarzyszących można znaleźć na stronie <https://www.iaml2022.cz/>. Podczas uroczystej sesji kończącej wydarzenie zaprezentowano miejsce następnego Kongresu IAML w 2023 r. – będzie to Cambridge w Wielkiej Brytanii.
- 8 IX 2022 r. zorganizowała wernisaż i kuratorskie oprowadzanie po wystawie „Dziedzictwo Wiłkomirskich. Pamiątki – Fotografie – Wspomnienia”. Koordynowała sesję popularnonaukową „Dziedzictwo Wiłkomirskich” we współpracy z Książnicą Pedagogiczną w Kaliszu w ramach 30. Dni Dziedzictwa Europejskiego. Do udziału w sesji zaprosiła: Remigiusza Grzełę

– dziennikarza, autora wywiadów z Wandą Wiłkomirską, Martę Ługowską – wnuczkę Kazimierza Wiłkomirskiego, ks. Andrzeja Gładysza – ucznia K. Wiłkomirskiego. Spotkanie odbyło się pod patronatem honorowym Marszałka Województwa Wielkopolskiego Marka Woźniaka. Od września do grudnia 2022 r. przeprowadzała mini wykłady popularyzujące dziedzictwo Wiłkomirskich dla dzieci i młodzieży oraz słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku zwiedzających wystawę.

- W dniach 22-23 IX 2022 brała udział w ogólnopolskiej konferencji „Spuścizny w zbiorach archiwalnych, bibliotecznych i muzealnych bazą źródłową w badaniach biograficznych” (Kalisz, 22-23 IX 2022, organizator: Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk). Podczas konferencji przedstawiła referat pt. „Korespondencja Kazimierza Wiłkomirskiego źródłem do badań biograficznych (na przykładzie listów zachowanych w bibliotekach polskich)”
- W dniach 20-22 X 2022 r. brała udział w III Kongresie Towarzystw Naukowych „Społeczny wymiar działalności towarzystw naukowych” (Gdańsk, organizator: Polska Akademia Nauk, Rada Towarzystw Naukowych, Gdańskie Towarzystwo Naukowe) Podczas konferencji przedstawiła referat pt. „Biografistyka w działalności regionalnych towarzystw naukowych. Przegląd inicjatyw” podkreślając znacznie badań biograficznych w zachowaniu dziedzictwa kulturowego. Udział w konferencji umożliwił autorce nawiązanie kontaktów oraz przeprowadzenie konsultacji z innymi badaczami.
- W dniach 28-30 XI 2022 r. brała udział w XV Ogólnopolskiej Konferencji Bibliotekarzy Muzycznych „Biblioteka muzyczna – idea dostrojona do czasu” oraz w IX Ogólnopolskiej Konferencji Fonotek „Wielkim muzykom polskim 20-lecia międzywojennego” (Wrocław, organizator: Biblioteka Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, Sekcja Bibliotek Muzycznych oraz Sekcja Fonotek Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich). Podczas konferencji przedstawiła referat pt. „Życie i aktywność muzyczna Wiłkomirskich w międzywojennym Kaliszu w świetle źródeł”
- Opublikowała opis programu w amerykańskim serwisie społecznościowym [academia.edu](https://www.academia.edu), skierowanym do naukowców wszystkich dyscyplin. Platforma [Academia.edu](https://www.academia.edu) umożliwia dystrybucję i udostępnianie treści badań naukowych.
- Została także zaproszona do prezentacji efektów programu w formie wykładu na spotkaniu Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego, oddział we Wrocławiu podczas jednego z kolejnych spotkań członków towarzystwa w roku 2023.

POSTULATY BADAWCZE

Program stypendialny dał szansę na kontynuację badań autorki nad historią rodziny Wiłkomirskich, a tym samym przełożył się pośrednio na wzmocnienie i promowanie perspektywy regionalistycznej w badaniach interdyscyplinarnych w Wielkopolsce i Polsce, dofinansowywanych przez jednostki samorządowe. Przedstawiony we wcześniejszej części raportu zarys materiału źródłowego pozwala nakreślić główne kierunki podjętych już w trakcie realizacji programu zagadnień oraz proponowanych przyszłych badań:

- Opracowanie i tłumaczenie artykułu pt. „Musical legacy of the Wiłkomirski family in the collections of Polish libraries”.
- Opracowanie i tłumaczenie artykułu pt. „Historical collections and contemporary legacy as part of the collections of academic libraries in Poland”.
- Zaplanowanie i wstępne prace nad przygotowaniem artykułu pt. „Relacja Kazimierza Wiłkomirskiego i Janiny Jaroszowej w świetle zachowanej korespondencji. Przyczynek do biografii pedagogicznej artystów”.
- Zaplanowanie i wstępne prace nad przygotowaniem artykułu do publikacji na łamach czasopisma „Archiwum Emigracji” pt. „Michała Wiłkomirskiego muzyczna kariera na emigracji w świetle zachowanych źródeł”.

Efekty stypendium umożliwią autorce podjęcie w kolejnych latach kompetentnej realizacji projektu naukowego, poszerzającego wiedzę o muzycznej rodzinie Wiłkomirskich i mającego na celu scalenie i opisanie spuścizny rozproszonej w różnych instytucjach. Planowana monografia naukowa pt. „Dziedzictwo Wiłkomirskich. Muzyczna spuścizna w perspektywie bibliologicznej”, która powstanie na podstawie m.in. materiałów zebranych w czasie stypendium, przyniesie z pewnością syntetyczny obraz działalności artystycznej, dydaktycznej, kulturalnej, społecznej i naukowej poszczególnych członków rodziny i przyczyni się do popularyzacji dziedzictwa materialnego. Praca będzie mieć nowatorski charakter, gdyż dotąd nie przeprowadzono tego rodzaju badań porównawczych i scalających spuściznę.

Proponowane do przebadania zagadnienie nie doczekało się wnikliwego opracowania monograficznego. Również świadomość mieszkańców, władz czy instytucji, które posiadają dokumenty będące w kręgu zainteresowań autorki – dotycząca walorów kulturowych i dziedzictwa, które pozostało po rodzinie Wiłkomirskich – jest nadal niedostateczna. Opracowanie monografii naukowej będzie istotnym głosem w dyskusji o znaczeniu pozyskiwania, ochrony, opracowywania i podejmowania prac badawczych nad spuściznami ludzi nauki, oświaty i kultury znajdującymi się w zbiorach bibliotek i archiwów Wielkopolski, ale także w innych częściach regionu i kraju.

Do właściwego rozeznania się w spuściznie rodziny Wiłkomirskich niezbędne jest także opracowanie całości materiałów źródłowych przechowywanych w Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu. Dopiero w momencie, gdy wszystkie zespoły archiwalne zostaną w całości opracowane wraz z paginacją poszczególnych jednostek, będzie możliwe zbadanie i opisanie tych materiałów. Należy przy tym pamiętać, że długotrwały proces udostępniania zasobu archiwalnego wynika ze skrupulatności, z jaką jest do tego przygotowywany. Pewnym ułatwieniem w tym względzie jest podjęta sukcesywna digitalizacja dokumentów. W celu udostępniania zasobu w formie zdigitalizowanej musiałby być on jednak zabezpieczony przed otwartym dostępem i przekazywany wyłącznie po uprzednim zweryfikowaniu osoby, której jest on przekazywany na zabezpieczonych serwerach i z widocznymi watermarkami (cyfrowymi znakami wodnymi).

Pamięć o tej niezwyklej rodzinie nie może zagać. Wiedza o ich życiu i osiągnięciach powinna być propagowana wśród społeczeństwa.

BIBLIOGRAFIA

Celer, Bogumiła, „Sztuka (nie)znanych kobiet, Scenografka Aniela Wojciechowska w świetle unikatowych źródeł ze zbiorów specjalnych Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu”, *Zeszyty Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk* 21 (2021): 167-193.

Sochocka-Musiał, Ewa. 1999. *Katalog korespondencji Marii Jędrzejewskiej ze zbiorów Biblioteki Głównej Akademii Muzycznej we Wrocławiu*, Wrocław: Biblioteka Akademii Muzycznej we Wrocławiu.

Strzelecka, Kinga. 1999. *Zmierzch – zwiastun świtu : o życiu, muzyce i umieraniu: dialogi Kazimierza Wiłkomirskiego z autorką*. Lublin: „Polihymnia”

Strzelecka Kinga. 2000. *Życie pięknem było. Rzecz o Kazimierzu Wiłkomirskim*, Lublin: Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia.

Świerkosz, Krystyna. 1999. Katalog rękopisów Biblioteki Gdańskiej PAN. T. 3.: Spuścizna Stanisławy Fleszarowej-Muskat, sygn.. MS 5874-6123. Gdańsk: Wydawnictwo „Marpres”.

Świerkosz, Krystyna. „Listy Kazimierza Wiłkomirskiego do Stanisławy Fleszarowej-Muskat oraz inne materiały dotyczące wzajemnych kontaktów (Ze spuścizny Pisarki przechowywanej w zbiorach Biblioteki Gdańskiej PAN)”, *Libri Gedanenses*, XVII/XVIII (2001): 166-188.

Wiłkomirska, Teresa. 1999. *Wspomnienia*. Lublin : Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia.

Wiłkomirski, Józef, 2016. *Minęło 10 lat... 2007-2016 : w 90. rocznicę urodzin*. Wałbrzych: Stowarzyszenie Inteligencji Twórczej.

Wiłkomirski, Józef. 2009. *Lata 1926-2006 : wspomnienia nie tylko muzyczne. T. 1*. Wałbrzych: Stowarzyszenie Inteligencji Twórczej.

Wiłkomirski, Józef. 2009. *Lata 1926-2006 : wspomnienia nie tylko muzyczne. T. 2*. Wałbrzych: Stowarzyszenie Inteligencji Twórczej.

Wiłkomirski, Kazimierz. 1980. *Wspomnień ciąg dalszy*. Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne.

Wiłkomirski, Kazimierz. 1971. *Wspomnienia*. Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne.

ŚLADAMI WIŁKOMIRSKICH. W POSZUKIWANIU SPUŚCIZNY CZŁONKÓW MUZYCZNEJ RODZINY – RAPORT Z PROJEKTU BADAWCZEGO

STRESZCZENIE

Raport stanowi opis projektu badawczego realizowanego przez autorkę w ramach stypendium Marszałka Województwa Wielkopolskiego. Program stypendialny umożliwił przeprowadzenie kwerend i dotarcie do materiałów poszerzających wiedzę o muzycznej rodzinie Wiłkomirskich. Projekt mający na celu scalenie i opisanie spuścizny rozproszonej w różnych instytucjach przyniesie z pewnością syntetyczny obraz działalności artystycznej, dydaktycznej, kulturalnej, społecznej i naukowej poszczególnych członków rodziny Wiłkomirskich tak silnie i emocjonalnie związanej z Wielkopolską.

SŁOWA KLUCZOWE

Wiłkomirscy, spuścizny, zbiory specjalne

FOLLOW THE WILKOMIRSKI FAMILY. IN SEARCH OF THE LEGACY OF MEMBERS OF A MUSICAL FAMILY – REPORT ON THE RESEARCH PROJECT

ABSTRACTS

The report is a description of the research project carried out by the author as part of the scholarship of the Marshal of the Wielkopolska Region. The scholarship program made it possible to carry out queries and access materials expanding knowledge about the musical family of the Wiłkomirski family. The project aimed at merging and describing the heritage dispersed in various institutions will certainly bring a synthetic picture of the artistic, didactic, cultural, social and scientific activities of individual members of the Wilkomirski family, so strongly and emotionally connected with Wielkopolska.

KEYWORDS

The Wilkomirskis, legacy, special collections